

HÜDÂYÎ KÜTÜPHANESİ

H. Kâmil YILMAZ*

Aziz Mahmud Hüdâyî, XVI ve XVII. yüzyılın önemli ilim ve irfan önderlerinden biridir. Yaşadığı dönem Kanûnî Sultan Süleyman'dan başlayarak IV. Murad'a kadar sekiz padişah devrini içine alır. Medrese eğitimi aldıktan sonra tasavvuf ve tarîkate yönelmiştir. Padişahlardan ilim ve devlet ricâline; oradan halkın her kesimine varıncaya kadar çok etkin bir nüfuz oluşturmuştur. Sohbetleri, eserleri, şiir ve ilâhîleri ile kendi devrinden itibaren haklı bir şöhrete kavuşmuştur. Bütün diğer dergâhlar gibi onun tekkesi de bir ma'bed, bir mektep, bir imâret ve bir meşveret mahalli olmanın yanısıra bir kütüphane olarak da dikkat çekmektedir.

Tekkelerin, dergâh şeyhlerinin eserleriyle mürid ve mensupların mutâlaalarına sunulan kitaplardan oluşan kütüphanelerinin bulunduğu bilinmektedir. Hatta Osmanlılar döneminde tekkelerin eğitim ve diğer sosyal faaliyetlerinin yanısıra "kütüphane" olarak da hizmet üstlendikleri kaydedilmektedir. Üsküdar'da bir ilim, irfân ve kültür merkezi gibi hizmet veren Hüdâyî'nin dergâhı da bir kütüphaneye sâhiptir. Bu kütüphane ile ilgili bilgilerin en eskisi bizzat Hüdâyî'nin kendi vakfiye kayıtlarındakilerdir. İlk zamanlarda kütüphane binası bulunmadığından câmi içinde kitapların nasıl korunduğuna dair ayrıntılı bilgiye sâhip değiliz.

Bugün Azîz Mahmûd Hüdâyî külliyesi içinde câmi ile şadırvan arasında ve hünkâr mahfilinin batısında bulunan iki odadan müteşekkil kütüphaneye binâsı, Abdülhamid Han zamanında 1317/1899-1900 yıllarında Lütfi Bey tarafından yaptırılmıştır.)

Aziz Mahmûd Hüdâyî'nin 1014/1606 tarihli vakfiye sureti, Vakıflar Genel Müdürlü'nde 611 nolu ve mücedded 26. Anadolu Vakfiyesi defterinin 5. sayfa ve 2. sırada yer almaktadır. 1985 yılında Aziz Mahmud Hüdâyî vakfını kurarken temin ettiğimiz, Vakıflar Umum Müdürlüğü - Vakıf Kayıtlar Müdürlüğü'nce Abdullah Tanrıku tarafından 12 Temmuz 1940 yılında tercemesi yapılan, Mütercim Refik Şallı ve A. Sâmi Yücesoy tarafından 29 Mayıs 1941'de tercemesi tetkik edilip defter kayıtlarına uygunluğu tesbit edilen, 2165 sayılı terceme kayıt örneğinden Hüdâyî hazretlerinin aşağıdaki kitapları vakfettiği anlaşılmaktadır:

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

1. 3 adet *Mushaf ve En'âm-ı şerif*
- *2. *Kur'an cüz'leri* (Hz. Ali eliyle yazılmış);
3. *Teysiru'l-vusûl ilâ câmi'i'l-vusûl*,¹
4. Ekmelüddin, *Şerhu meşârik* ; 2 cild,²
5. *el-Mevâhibu'l-ledüniyye*,³
6. *Hilyetü'l-ibrâr ve şîaru'l-abyâr*,⁴
7. *Esmâullahi Teâlâ*,⁵
8. *Kûtü'l-Kulûb*, I ve IV c.,⁶
9. *Mecmûa* (İstiâze, Besmele, Fâtiha Tefsiri, Hadis ve muhtelif kıssalar.),
10. *Türkçe Mecmûa* (Tarikat ilmine dâir),
11. *Mev'ıza* (Farsça bir eser),
12. *Tefsîru Beyzâvî*,⁷
13. Vâiz Hüseyin, *Cevâbiru't-tefsîr*,⁸
14. *I'câzu'l-beyân fî tefsîri'l-Kur'ân*,⁹
15. Sülemî, *Hakâyiku't-tefsîr* I. c.,¹⁰
16. *Hulefâ-i Râsîdin Tarihi*,¹¹
17. *el-İzâb fî telhîsi'l-miftâh*,¹²
18. *el-Vecîz fi't-Tefsîr*,¹³
19. *el-İşârâtü'l-ilâhiyye vel-mebâbisül-usûliyye*,¹⁴
20. *Tefsîr* (Mülk sûresinde Nâs'a kadar),
21. İbn Arabî, *el-Fütühâtü'l-Mekkiyye*, 2 c.,¹⁵
22. *Envâru't-tenzîl ve esrâru't-te'vîl*,¹⁶
23. Mevlânâ Câmi, *Şerhu Fusûs*,
24. *Risâletü't-tercîb li-mezhebi'l-İmâm el-A'zam*,¹⁷
25. Zeylâî, *Şerhu'l-kenz*,¹⁸

-
- 1 İbnü'l-Esîr'in *Câmiu'l-usûl*'ünün Abdurrahman Şeybânî (ö.944/1537) tarafından yapılan ihtisârıdır.
 - 2 Sagânî'nin *Meşâriku'l-envâr*'ına Ekmeleddin el-Bâbertî (ö.786/1384) tarafından yapılan şerhtir.
 - 3 Şihâbüddin Kastallânî'nin (ö.923/1517) Cenâb-ı Peygamber (a.s)'ı anlattığı eseridir.
 - 4 İmam Nevevî'nin hadis ve dualara aid bir eseridir. Eser Hüdâî, 341 numaradadır.
 - 5 Müellifi belli olmayan bir esmâ-i hüsnâ.
 - 6 Ebû Tâlib Mekkî'nin eseridir. Eser Hüdâî, 523 numarada kayıtlıdır.
 - 7 Kadı Beyzâvî'nin *Envâru't-tenzîl ve esrâru't-te'vîl* adlı tefsiridir. Bu eser Hüdâî, 1794'te kayıtlıdır.
 - 8 Hüseyin b. Ali el-Kâşifî'nin (ö.906/1500) Farsça tefsiridir
 - 9 Sadreddin Konevî'nin *Fâtiha Tefsîridir*. Hüdâî, 67'de kayıtlıdır.
 - 10 Ebû Abdurrahman Sülemî (ö.412/1021)'nin tasavvufî tefsiridir. Hüdâî, 77'de kayıtlıdır.
 - 11 Bu adla anılan pekçok eser vardır. Eser mevcut olmadığı için tesbit imkanı bulamadık.
 - 12 Hatîb Dimâşk Celâleddin Muhammed'in Kazvîni'nin eseridir. Süleymaniye Turhan Valide Sultan 280'de bir nüshası vardır.
 - 13 Vâhidî (ö. 468/1021)'nin tefsire dair bir eseridir.
 - 14 Ebu'r-Rabî Süleyman b. Abdân (ö.710/1310)'in tefsiridir.
 - 15 Bu eser Hüdâî, 531'de kayıtlıdır.
 - 16 Beyzâvî Tefsiri'nin bir diğer cildi ve bir başka nüshası olmalıdır.
 - 17 Muhammed b. Mahmûd Ekmeleddin el-Bâbertî'nin *Risâle fî tercîbi taklîdi'l-İmâm el-A'zam alâ gayrihi mine'l-emme* adlı eseri olmalıdır.
 - 18 Ebu'l-Berekât Nesefî'nin *Kenzü'd-dekâik* adlı eserine Fahreddin Zeylâî'nin yazdığı şerhtir.

26. Sülemî, *Hakayıku't-Tefsîr* (Baştan Kehf'in sonuna kadar)¹⁹,
27. Necm Dâye, *Tefsîr*,²⁰
28. Sadreddîn Konevî, *Fâtıha Tefsîri*,²¹
29. *Mecmûa* (Vâkîf Hüdâyî'nin elyazısıyla),
30. *Türkçe Tıbb-ı Nebevî*,
31. *Avârifü'l-maârif*²²
32. *Tefsîr* (Sûre-i Ahzâb'dan Nâs'a kadar)
33. *Elfâz-ı Küfüür* ile *Şerbu muhtasari'l-vikâye*²³
34. *Şerbu şir'ati'l-İslâm*,²⁴
35. *en-Nefehât Tercümesi* (Türkçe)²⁵,
36. İbn Seyyid Ali, *Şerbu Şir'ati'l-İslâm*,²⁶
37. *Meşâriku'l-envâr*,²⁷
38. Kuşeyri, *Risâle*,²⁸
39. *Faşlı'l-bitâb*,²⁹
40. *Ravzatü'r-reyyâhîn*,³⁰
41. *el-Muhtâr min menâkibi'l-abyâr*,³¹
42. *Miftâhu'l-gayb*,³²
43. *Şerbu'l-burûfi'l-âliyat*,³³
44. *I'câzu'l-beyan fî tefsîri ba'zı esrâri'l-Kur'ân*,³⁴
45. Abdürrezzak Kâşânî, *Te'vilâtü'l-Kur'ân*,³⁵
46. Sinan Paşa, *Akâid Risâlesi*,
47. Kaşânî, *Lübâbü'l-kût min-bazâini'l-melekût*,³⁶
48. *et-Tebyîn fî ensâbi'l-kuraşî*,
49. *Amme Cüz'ü Tefsîri*,³⁷
50. *es-Sirâtü'l-müstakîm fî maânî bismillâbirrahmânirrahîm*,³⁸
51. Kâşânî, *Füsûs Şerhi*,
52. *Riyâzu's-Sâlihîn*,³⁹

-
- 19 Ebû Abdurrahman Sülemî'nin tefsîrinin diğer nüshasıdır.
 - 20 Necmeddîn Dâye'nin *Babru'l-bakâik* adlı tefsîridir.
 - 21 Konevî'nin *I'câzu'l-beyân* adlı Fâtıha tefsîrinin diğer nüshasıdır..
 - 22 Ebû Hafs Ömer Sühreverdî'nin eseridir. Hüdâî, 387'de kayıtlıdır.
 - 23 *Şerbu muhtasari'l-vikâye* meşhur fıkıh kitabı Hidâye'ye yazılan şerhlerden biri olmalıdır.
 - 24 İmâm-zâde Muhammed b. Ebû Bekr'in eseri olan *Şir'atü'l-İslâm*'a yapılan şerhlerden biridir.
 - 25 Abdurrahmân Câmî'nin Nefehât'ının Lâmiî Çelebi tarafından yapılan tercemesidir
 - 26 *Şir'atü'l-İslâm*'ın İbn Seyyid Ali tarafından yapılan şerhidir.
 - 27 Bu adla Kâdî İyâd, Şa'rânî ve Kastallânî gibi müelliflere âid değişik eserler vardır. Eser mevcut olmadığı için onun hangisine âid olduğunu tesbit edemedik.
 - 28 *Kuşeyrî Risâlesi*, Hüdâî, 356'da kayıtlıdır.
 - 29 Muhammed Pârisâ'nın eseridir. Hüdâî, 281'de kayıtlıdır.
 - 30 Abdullah Yâfî'nin tabakât türü bir eseridir.
 - 31 İbnü'l-Esrî (ö.606/1209)'nin eseridir.
 - 32 Konevî'nin eseridir.
 - 33 Bu eserin kime âid olduğunu tesbit edemedik.
 - 34 Konevî'nin *Fâtıha Tefsîri*'nin bir başka nüshasıdır. Hüdâî, 103'te kayıtlıdır.
 - 35 Bu eser Hüdâî, 78'de kayıtlıdır.
 - 36 Bu eser Hüdâî, 382'de kayıtlıdır.
 - 37 Nimetullah Nahcuvânî'nin *Tefsîru Sûreti Nebe'* adlı bir eseri Hüdâî, 75'te kayıtlıdır.
 - 38 Alâuddin Ali b. Muhammed'in eseridir.
 - 39 İmâm Nevevî'nin meşhur eseridir.

53. *Menâkıb-ı Şeyh Babâeddîn*,⁴⁰
 54. *Menâkıbü'l-ibrâr fî meclisi'l-abyâr*,⁴¹
 55. Fahrreddin Râzî, *Müşkilâtü'l-Kur'ân*,
 56. *Mecmûa* (Esmâ-i hüsnâ şerhi ve hızbü'l-bahr),
 57. *Tenbîbü'l-gâfilîn*,⁴²
 58. Kuşeyrî, *Şerbu'l-esmâi'l-hüsnâ*,⁴³
 59. *Hayâtü'l-hayevân*,⁴⁴
 60. *Mecmûa* (Silâhu'l-acem)
 61. *Mecmûa* (Hüdayî'nin elyazısıyla Esmâ-i Hüsnâ Şerhi),
 62. *Ravzatü'r-reyyâbîn*, II. c.,
 63. *Tefsîru'l-Celâleyn*,
 64. *Şerbu'l-erhutîyye*,⁴⁵
 65. *Abterî-i kebîr*,⁴⁶
 66. *Kâmûs*,⁴⁷
 67. *Fethu'r-Rabmân bi-keşfi-mâ yülbesü fi'l-Kur'ân*,⁴⁸
 68. *Mubtasaru's-sıbâb*,⁴⁹
 69. *Kenzü'l-luğâ*,⁵⁰
 70. *Luğatü'l-masâbîb*,⁵¹
 71. *İzîdşenâhât* (Tasavvufî bir eser),⁵²
 72. *Gunyetu't-tâlibîn*,⁵³
 73. *Câmiu'l-ulûm ve'l-bikem fî şerhi hamsîne hadîsen min-cevâmii'l-kelim*,⁵⁴
 74. *Nubbe-i zâhire* II. cild,⁵⁵
 75. *el-Muktezab mine't-temyîz*,⁵⁶
 76. *Fûsûsu'l-bikem* (Hüdâyî hattıyla)⁵⁷
 77. *Mecmûatü'r-resâil*,
 78. *İbn Fârid Kasîdesi Şerbi*, II. cild,
 79. *Kam'u'n-nüfûs*,⁵⁸

- 40 Seyyid Şerif Cürçânî'nin bu adla anılan bir risâlesi vardır.
 41 *Menâkıbü'l-ibrâr ve mehâsinü'l-abyâr* adıyla İbn Hamîs'e âid bir eser vardır. Aynı eser olup olmadığını tesbit edemedik.
 42 Ebü'l-leys es-Semerkindî'nin eseridir. Hüdâî, 494'te kayıtlıdır.
 43 Bu eser Hüdâî, 485'tedir.
 44 Kemâleddin Muhammed b. Mûsâ ed-Demîrî'nin eseridir. Hüdâî, 1166'da kayıtlıdır.
 45 Bu eserin adı terceme sırasında yanlış okunmuş olmalıdır. Çünkü bu adla bir eser yoktur. Muhtemelen bu eser Şerhu'l-erbaîniyye olabilir.
 46 Ahterî Mustafa Efendi'nin eseridir.
 47 Fîrûzâbâdî'nin eseridir. Hüdâî, 1163'te kayıtlıdır.
 48 Zekeriyâ Ensârî'nin eseridir.
 49 *es-Sıbâb* adlı meşhur lügatin muhtasarıdır.
 50 Muhammed b. Abdülhâlık tarafından tasnif edilen Farsça bir lügattir.
 51 Bu eserin kime âid olduğunu tesbit edemedik.
 52 Bu isim tercemede yanlış okunmuş olmalıdır. Çünkü bu adla tasavvufî bir eser yoktur. Ya da Safiyyüddin Ali b. Hüseyin'in *Raşebât* adlı eseri yanlışlıkla böyle okunmuş olabilir.
 53 Abdülkadir Geylânî'nin eseridir. Hüdâî, 495'te kayıtlıdır.
 54 Zeyneddin Abdurrahman'ın eseridir. Hüdâî, 167'de kayıtlıdır.
 55 Kütüphane bilgisayar kayıtlarında bu adla bir eser bulunamadı.
 56 Ebü Ali Ömer b. Muhammed es-Sükûnî'nin bu adla anılan bir eseri vardır.
 57 İbn Arabî'nin ünlü eseri. Bir nüshası Hüdâî, 331'de kayıtlıdır.
 58 Takiyyüddin Ebû Bekir b. Muhammed'in mu'cize ve kerâmetler naklettiği va'z ve nasihat türü bir eseridir.

80. *el-Müsâmeretü Şerbu'l-müsâyere*,⁵⁹
81. *el-Hidâye Şerbu'l-bidâye*,⁶⁰
82. *el-İnsü'l-celîl fî târihibil-Kuds ve'l-Halîl*,⁶¹
83. *Ahsenü'l-kasas fî kıssati Yûsuf*,⁶²
84. *Câmiu'l-hayât fî'l-ed'riyeti ve's-salevât*,⁶³
85. *Sevâbü'l-a'mâil*,⁶⁴
86. *Esrâru'l-tevhîd fî makâmâti's-Şeyb Ebû Saîd*,⁶⁵
87. *Mecmuâ* (Hüdâyî hattıyla),
88. *Câmî, Nefehâtü'l-üns*,⁶⁶
89. *Cevherî, es-Sübâh*,⁶⁷
90. *İbn Melek, Şerbu'l-meşârik*,⁶⁸
91. *Şerbu menâzili's-sâirîn*,⁶⁹
92. *Meclisü'l-hâzin anî'l-mabzûn*,⁷⁰
93. *Nefâisü'l-Mecâlis*,⁷¹
94. *Şeyh-i Ekber, Muhâdaratü'l-ebrâr ve müsâmeretü'l-abyâr*,⁷²
95. *Ravzatü'l-ulemâ fî ilmi'l-fürû*,⁷³
96. *Şerbu menâzili's-sâirîn*,⁷⁴
97. *İbn Melek, Şerbu'l-Menâr*,⁷⁵
98. *Kıssatü Yûsuf (Arapça)*,⁷⁶
99. *Nevâyî, İskendernâme*;
100. *Hulâsatu't-tıbb*, (Türkçe),
101. *Ebu'l-Leys Semerkandî'nin bir eseri.*

Vâkîf Hüdâyî hazretleri bu ilk vakfiyesinde kitapların câmiine konulmasını, sağlığında kendisinin irtihâlinden sonra ricâlden âlim ve ârif zevâtın istifâde etmesini, bunlardan bir cüz, ve bir kâğıdın bile câmi'den dışarı çıkarılmamasını; câmide yararlanılmasını, camiin harâb olması yüzünden burada korumak mümkün olmazsa Üsküdar'da diğer câmi, mescid, dârü't-ta'lim ve sair ibâdethanelerden münasip bir mahalle konulmasını şart koşmuştu.

Bu kitapları eşyâsından ayırıp tescil ve buna müteallik zarûri işleri tekmil için sâliklerinden "Kapucu Dede" nâmıyla meşhûr Mustafa Dede b. Ali'yi

59. İbn Arabî'nin *Muhâdaratü'l-ebrâr*'ının diğer adı. bk. Keşfü'z-zunûn, II, 1675.
60. el-Merginânî Burhâneddîn Ali b. Ebû Bekr'in eseridir.
61. Mücîruddîn Ebû'l-Yemen el-Alîmî (ö. 927/1521)'nin *Kudüs Tarîhi*
62. Seyyid Hüseyin Ârif er-Rûmî'nin bu adla anılan Türkçe bir eseri vardır.
63. Adından duâ mecmûası olduğu anlaşılan bu eserin nüshasına ve kim tarafından derlendiğine dâir bir bilgiye rastlayamadık.
64. İbn Hibbân'ın eseridir.
65. Muhammed b. Münevver b. Ebû Saîd-i Miheni'nin eseridir.
66. Bu eser Hüdâî, 1049'da kayıtlıdır.
67. Cevherî'nin *Sihâbu'l-luğa*'sıdır. Hüdâî, 1679'da kayıtlıdır.
68. Sâğânî'nin *Meşâriku'l-envâr*'ının şerhidir.
69. Gıyâseddin Muhammed'in eseridir. Hüdâî, 355'te kayıtlıdır.
70. Şeyh Alvân b. Atıyye el-Hamevî (ö.936/1529) tarafından Ali b. Meymûn hakkında yazılan eserdir.
71. Hüdâî'nin tefsîridir. Hüdâî, 267'de kayıtlıdır.
72. Bu eser Hüdâî, 1115'te kayıtlıdır.
73. Zengidostî Ebû Ali'nin eseridir. Hüdâî, 530'da kayıtlıdır.
74. Abdullâh Ensârî'nin eserine yapılan şerhlerden bir diğeridir.
75. Nesefî'nin usûl-i fikha dâir eserinin şerhidir.
76. Ömer b. İbrahim Ensârî'nin *Mecâlisü Kıssati Yûsuf* adlı eseri olmalıdır.

mütevellî nasbederek kitapları ona teslim etmişti. O da onları tesellüm ile mütevellîlerin vakıfta tasarrufları gibi tasarruf ettiğini ikrâr eyledi. Bu sûretle kitapların tamamı hiç bir sûretle tağyîr ve tebdîlî câiz olmayacak bir vakf-ı lâzım oldu. Binaenaleyh her kim bunun tahvîl ve tağyîrine tasaddî ve ibtâlîne sa'y eder ise Cenab-ı Hak onun hiç bir amelini kabul etmez. (Zilhicce 1014 / Nisan 1606)

Vakıflar Genel Müdürlüğü'ndeki aynı defterin 8. sayfa ve 3. sırasında kayıtlı 1037/1628 tarihli vakfiye sûretinin tercemesinden Hüdâyî'nin vefatından birkaç ay önce kitaplarıyla ilgili yeni bir vakfiye daha düzenlediği ve burada kitapların istifadenin boyut ve sınırlarını biraz daha genişlettiği görülmektedir. Bu vakfiyede şu ifadelere yer verilmiştir:

"... Seyyid Mahmud Efendi b. Fazlullah b. Mahmûd Efendi milki olan bütün *masâbih-i şerîfe ve kütüb-i lâtifelerini* evvelâ nefsi nefesine, sonra batnen ba'de-batn ve neslen ba'de-nesl evlâdına evlâd-ı evlâdına vakfedip bunların inkırâzından sonra kıyâmet gününe kadar âlim ve ilmiyle âmil, arif-i kâmil zevâta vakf olduğunu, bu mushaflar ve kitapların kâffesi vâkıf-ı mûmâileyh'in Üsküdar şehrinde yaptırdığı cami'de hıfz edilip kendisinden sonra yerinde halife (*postnişin*) olan ve vâkıfın zâviyesinde oturanların okumalarını, ihtiyâcı olan talebe diğer zevâtın da cami-i mezkûrun vakıf mütevellîsinin izin ve ma'rifetiyle bu kitaplardan istifâde edip men' ve mahrûm edilmemelerini şart kıldığını ve bunların hepsini tescîl için mütevellî nasb ettiği sulehâ ve sâlikinin mâ-bihî'l-iftihârî Osman Dede b. Ali'ye teslim, o da bunları ondan tesellüm ile evkâfta mütevellîlerin tasarrufları gibi tasarruf ettiğini ve bu teslim ve tesellüm muâmelesinin dürrüst ve meşrû bir şekilde vâkıf; vakf ve habsinin de vakf-ı sarîh-i mer'î bulunduğunu ikrâr eyledi. ... Bu hâdisenin cereyân ve tahrîri, bin otuz yedi sene-i hicriyesinin Cümâde'l-ülâ'sının ortalarında vâki oldu. (Cemaziye'l-ülâ 1037 / Ocak 1628).

Azîz Mahmûd Hüdâyî'nin bu vakfiye ile vakfettiği yaklaşık yüz eserden 25'i tasavvuf, 21'i tefsir, 11'i tabakat-biyografi, 8'i fıkıh, 7'si akaid ve ilm-i kelâm, 7'si hadis, 6'sı dilbilgisi ve lûgat, 5'i siyer ve tarih, ikisi mev'ıza, ikisi de tıbb-ı Nebî konularına dâirdir. Hüdâyî külliyesinin ilk yapılışı sırasında müstakil bir kütüphâne binâsı bulunmadığından bu kitaplar, vakfiye şartına uygun olarak câmi' içinde muhâfaza edilmekteydi. Ancak 1266/1850 yılında çıkan yangında külliye tamâmen yandı. Bu yangında Hüdâyî'nin vakfettiği kitapların ne kadarının kurtarılabildiğini tam olarak bilemiyoruz. Bugün Hüdâyî'nin vakfettiği eserlerden yaklaşık kırk kadarının H.Selimağa Kütüphânesi bünyesindeki Hüdâyî kitapları arasında bulunduğu bakılırsa, ancak bu kadarının kurtulup saklanabildiği söylenebilir.

Külliye büyük yangının ardından 1272/1855 yılında Abdülmecid Han tarafından yeniden yaptırıldığında yine kütüphâne binâsına rastlanmamaktadır. Külliye içindeki kütüphaneye, 1317/1899-1900 yıllarında II. Abdülhamid Han devrinde padişahın mukarriblerinden Lütfi Bey tarafından yaptırılmıştır. Dikdörtgen biçiminde olan ve iki odadan oluşan binanın dışı, sarı renkli yumuşak bir taşla kaplıdır. İçi de Avrupaî motiflerle tezyin edilmiştir. Mimari yapısı Osmanlı mimarisine çok yabancı bir ampîr tarzıdır.

Kütüphâne binâsı tamamlandıktan sonra buraya kitap temini hususunda en büyük gayreti gösteren ve adeta kütüphaneyi tesis eden, Bursalı M.Tâhir

Bey'dir. Hüdâyî âsitânesi şeyhlerini, mesleklerine bağlılığı sebebiyle sevip takdir eden ve bu dergâhın muhib ve müdâvimlerinden olan Tâhir Bey, vasiyeti gereği bu hazreye defnedilmiştir.

Muallim Vahyî, onun iki aya yakın bir süre kütüphane tesisinde bir amele gibi çalıştığını, gerek bizzat hediye ettiği, gerekse hayır sahiplerinden ve müelliflerden hediye edilmesine delâlet ettiği eserlerle bu kütüphanenin ortaya çıktığını belirtmektedir. Asitanenin son şeyhlerinden ve aynı zamanda "meclis-i meşâyih" reisi M.Gülşen Efendi(ö.1925)'nin 16 Ağustos 1328/1912'de Cerîde-i Süfiye'de çıkan teşekkür yazısından bu kütüphaneye Şehzâde M. Selim Efendi gibi saray mensuplarının da katkıda buldukları anlaşılmaktadır.

Büyük çabalarla tesis edilen kütüphane, tekkelerin kapatılması (1925)'ndan sonra Üsküdar Atlamataşı'ndaki H.Selimağa kütüphanesine nakledildi. Bugün orada muhafaza ile okuyucuya arzedilen kütüphanenin eski harflerle yazılmış kayıt defterlerinde 2000'i mütecaviz kayıt numarası bulunmaktadır. Toplam sayısı 2014 olan bu eserlerden 738 adedi yazma, 1256 adedi ise basmadır. Yazmalardan 209'u Türkçe, 524'ü Arapça, 25'i de Farsçadır. Basmalardan ise 88'i Türkçe, 354'ü Arapça, 21'i Farsçadır. Kur'an-ı Kerim 35; Tevrat-İncil 5; İlm-i kırâat 17; Tefsir 81; Hadis ve Usulü 62; Duâ ve Evrâd 47; Tasavvuf ve Ahlâk 447; Fıkıh ve Usulü 170; Akaid ve Kelam 105; Tarih, Siyer ve Terâcim 261; Edebiyat-Şir 294; Meânî, Beyan, ve Bedâyi' 14; Mantık ve Münâzara 45; Sarf-Nahv 84; Lügat 52; Muhâdarat 12; İlm-i garîb 10; Tıbb ve Hikmet 32; Riyâziyyât 30; Resâil Mecmûası 91.

Hüdâyî kütüphanesi olan taş bina, içindeki kitaplar nakledildikten sonra uzun yıllar boş kalmış, bazan cami görevlilerince okuma odası olarak değerlendirilmeğe çalışılmışsa da binanın dökülmesine pek engel olunamamıştır. Nihâyet binâ, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce, 1985 yılında kurulan Aziz Mahmud Hüdâyî vakfına idare binası olarak tahsis edildi. Hüdâyî Vakfı binâyı içindeki tezyinatı ve dışındaki taş kaplamasıyla aslî şekline uygun bir biçimde restore ettirerek koruma altına aldı.

BİBLİYOGRAFYA

- Anadolu Vakfiyesi Defteri*, no: 611, s. 5,8. Vakıflar Genel Müdürlüğü Ankara;
- Baha Tanman, "Aziz Mahmud Hüdâyî Külliyesi", *Dünden Bugüne İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1993, I, 510.
- H. Kâmil Yılmaz, *Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celvetiyye Tarikatı*, İstanbul 1982, s. 234-235;
- H. Selimağa Kütüphanesi Hüdâyî Kitaphı Kayıt Defteri*.
- Konyalı İbrahim Hakkı, *Üsküdar Tarihi*, İstanbul 1977, II,403;
- Muallim Vahyî, *Müslümanlık ve Türklüğü Yükseltmeye Çalışanlardan Bursalı Tâhir Bey*, İstanbul 1335, s. 101;